

VADLĪNIJAS PAR MOBILO TĀLRUŅU UN CITU TEHNISKO LĪDZEKĻU IZMANTOŠANU IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

Izglītības un zinātnes
ministrija

RĪGA, 2026

Vadlīnijas par mobilo tālrunu un citu tehnisko līdzekļu izmantošanu izglītības iestādē (turpmāk – Vadlīnijas) izstrādātas, ievērojot Izglītības likuma 36. panta sestajā daļā noteikto:

“Īstenojot izglītības programmas, kā arī ar tām saistītos mācību un audzināšanas pasākumus, izglītības iestāde nosaka tehnisko līdzekļu (mācību un audzināšanas procesā un saziņā izmantojamo tehnisko ierīču, tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģiju, iekārtu, robotikas detaļu un programmatūru) izmantošanas nosacījumus un kārtību. Pirmsskolas vecuma un 1.—9. klases izglītojamiem izglītības iestādē ir aizliegts lietot mobilo tālrunus, izņemot gadījumus, kad pedagogs ir atļāvis tos izmantot izglītības procesā.”

Izglītības likuma 1. panta septītajā daļā definēts, ka izglītības iestāde ir “valsts, pašvaldību, valsts augstskolu vai citu juridisko vai fizisko personu dibināta iestāde, kuras uzdevums ir izglītības programmu īstenošana, vai komercsabiedrība, kuram izglītības programmu īstenošana ir viens no darbības veidiem”, savukārt šī panta ceturtajā daļā noteikts, ka izglītības process “ietver mācību un audzināšanas darbību”.

Vadlīnijas ir rekomendējoša rakstura.

Vadlīniju ieteikumu īstenošanā jāievēro:

1. Izglītības likums.
2. Vispārējās izglītības likums.
3. Profesionālās izglītības likums.
4. Bērnu tiesību aizsardzības likums.
5. Valsts pārvaldes iekārtas likums.
6. Ministru kabineta 2016. gada 15. jūlija noteikumi Nr. 480 “Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība”.
7. Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumi Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem”.
8. Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumi Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem”.
9. Ministru kabineta 2023. gada 22. augusta noteikumi Nr. 474 “Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo profilaktiskā veselības aprūpe, pirmā palīdzība un drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos”.
10. Citi normatīvie akti atbilstoši izglītības iestādes veidam un tipam.

Piemērojot Vadlīnijas, jāņem vērā normatīvo aktu aktuālā redakcija.

VISPĀRĪGIE JAUTĀJUMI

UNESCO 2023. gada globālajā izglītības monitoringa ziņojumā “Tehnoloģijas izglītībā” secināts, ka mobilās ierīces klātbūtne novērš skolēnu uzmanību, negatīvi ietekmē mācības un rada cilvēciskas saskarsmes trūkuma riskus. Ziņojumā rosināts pieņemt un īstenot likumus, ieviest labo praksi, lai veicinātu izglītojamo labbūtību un drošību. Domājot par tehnoloģijām izglītībā, izskanējis aicinājums koncentrēties uz izglītojamo vajadzībām un izvērtēt, kad tehnoloģiju lietošana ir jēgpilna un nepieciešama. Norādīts, ka ir svarīgi mācīties dzīvot gan ar, gan bez digitālajām tehnoloģijām.

Prakse, kad izglītības iestādes ir izvēlējušās ierobežot mobilo tālrunu pieejamību izglītojamajiem, Latvijā tiek īstenota jau vairākus gadus. Izglītības iestādēm ir dažāda pieeja šādu ierobežojumu īstenošanai, gan domājot par materiāli tehnisko nodrošinājumu mobilo tālrunu novietošanai konkrētā vietā, gan domājot par iekšējo kārtību, kāda jāievēro izglītojamajiem, pedagogiem, darbiniekiem, vecākiem / likumiskajiem pārstāvjiem (turpmāk – vecāki). Ir novērota dažāda pieredze, gan pozitīva, kad izglītojamie iestādes noteikto kārtību ievēro, gan konstatēti arī pārkāpumi.

Izglītības likuma grozījumi neparedz identisku izglītības iestāžu rīcību Izglītības likuma 36. panta sestajā daļā noteiktā regulējuma realizēšanai, tas ir nosakāms izglītības iestādes līmenī.

IETEIKUMI

1. Izglītības iestādēm jāizvērtē tajās pieejamie tehniskie līdzekļi (mācību un audzināšanas procesā un saziņā izmantojamās tehniskās ierīces, tai skaitā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, iekārtas, robotikas detaļas un programmatūra) un to izmantošanas prakse izglītības procesā. Vadlīnijās ietvertie ieteikumi ir rekomendējoši, un izglītības iestādes, ievērojot normatīvajos aktos noteiktās prasības, patstāvīgi izvērtē to ieviešanas iespējas un piemērotākos risinājumus.
2. Izglītības iestādēm jāizvērtē praktiskās iespējas, kā īstenot mobilo tālrunu izmantošanas aizliegumu. Normatīvais regulējums ļauj izglītības iestādēm būt autonomām lēmuma pieņemšanā un nenosaka konkrētu risinājumu tālrunu glabāšanai, saņemšanai vai nodošanai. Šajās vadlīnijās ietvertie ieteikumi ir rekomendējoši, un katra izglītības iestāde, ņemot vērā savas organizatoriskās un materiāltehniskās iespējas, patstāvīgi izvērtē un nosaka kārtību, kur un kā mobilie tālruni tiek novietoti mācību procesa laikā. Piemēram, tālrunis var atrasties izglītojamā somā, individuālajā garderobes skapītī, tikt ievietots speciālā kastē stundu laikā vai glabāts citā izglītības iestādes noteiktā vietā.
3. Izglītības iestādēm jāizvērtē, kā tiks risināts un novērsts tālruna izmantošanas aizlieguma pārkāpums, piemēram, tas sākotnēji tiks risināts izglītības iestādē sarunā ar izglītojamo vai par to tiks ziņots vecākiem. Nosakot rīcību pārkāpumu gadījumos, izglītības iestādei jāievēro samērīguma princips un bērna labākās intereses, nepieļaujot nesamērīgus bērna tiesību ierobežojumus. Ja izglītības iestādes iekšējie normatīvie dokumenti paredz, ka pārkāpuma gadījumā izņemtā ierīce tiek atdota tikai vecākiem vai likumiskajiem pārstāvjiem, izglītības iestādei ieteicams izvērtēt konkrētā izglītojamā ģimenes apstākļus, vecumu, drošības apsvērumus un vecāku objektīvās iespējas ierasties izglītības iestādē pēc ierīces, lai noteiktā kārtība neradītu nesamērīgu slogu izglītojamajam vai viņa ģimenei.
4. Izglītības iestādēm jāizvērtē iestādes gatavība uzņemties materiālo atbildību. Gadījumā, ja mobilais tālrunis tiek pirms mācību stundām vai nodarbībām nodots un pēc tām atdots vai tas notiek mācību stundas, nodarbības vai pasākuma laikā, ir jānodrošina droša vieta tā uzglabāšanai, lai novērstu ierīces zādzību vai bojājumu risku. Ja šādā situācijā tālrunis tiek nozagts vai bojāts, iestāde par to ir materiāli atbildīga.

5. Izglītības iestādei jāizstrādā tehnisko līdzekļu izmantošanas kārtība un / vai atbilstoši nepieciešamībai jāveic grozījumi iekšējos normatīvajos dokumentos, kuros jāiekļauj informācija par:
- a) rīcību, kā tiek īstenots mobilo tālrunu izmantošanas aizliegums, un izņēmuma gadījumiem. Izņēmumus iekļauj pamatojoties uz to, ka izglītības process ietver gan mācību, gan audzināšanas darbību (tai skaitā veselību veicinošus un drošus ieradumus, pienākumu un tiesību izpratni, pašdisciplīnu). Izglītības iestādei ieteicams noteikt skaidru kārtību situācijām, kad mobilā tālruņa vai citas viedierīces izmantošana ir objektīvi nepieciešama mācību stundu, starpbrīžu vai konkrētā dienas laika posmā, piemēram:
 - izglītojamiem ar veselības traucējumiem vai hroniskām saslimšanām (tai skaitā cukura diabēta gadījumos, ja veselības stāvokļa uzraudzībai tiek izmantotas mobilās lietotnes vai saistītās ierīces);
 - gadījumos, kad ēdināšanas pakalpojumu apmaksa izglītības iestādē tiek organizēta, izmantojot mobilās lietotnes;
 - sabiedriskā transporta e-biļešu, transporta kartīšu vai citu digitālu pārvietošanās risinājumu izmantošanai;
 - citās individuāli pamatotās situācijās, kurās mobilās ierīces lietošana ir nepieciešama izglītojamā drošības, veselības vai ikdienas funkciju nodrošināšanai.
 - b) pedagoga atļauju mobilo tālrunu lietošanai mācību un ar to saistītajā procesā un alternatīvām iespējām piedalīties izglītības procesā izglītojamajam, kuram mobilā tālruņa nav vai tas nav atbilstoši aprīkots;
 - c) to, kāda kārtība tiek attiecināta ne tikai uz mobilajiem tālruniem, bet arī uz citām līdzīgām ierīcēm, piemēram, viedpulkstenis, planšetdators, spēļu konsole u.c. (normatīvā regulējuma aizliegums attiecas uz mobilajiem tālruniem, tas nenosaka konkrētu rīcību attiecībā uz citām ierīcēm, tāpēc šis lēmums ir jāpieņem izglītības iestādes līmenī);
 - d) citu izglītojamajiem pieejamo tehnisko līdzekļu lietošanas noteikumiem;
 - e) saziņas iespējām ar vecākiem;
 - f) iepazīstināšanu ar šo kārtību un tās īstenošanas uzraudzību;
 - g) rīcību apdraudējuma vai krīzes situācijās, tostarp šūnapraides paziņojumu saņemšanas gadījumos. Šādās situācijās izglītojamajiem atļauts izmantot mobilos tālrunus saziņai ar vecākiem vai likumiskajiem pārstāvjiem, kā arī oficiālas informācijas saņemšanai, ievērojot izglītības iestādes noteikto kārtību un atbildīgo institūciju norādījumus.
6. Aizliegums izmantot mobilos tālrunus jāiekļauj arī izglītības iestādes iekšējos normatīvajos dokumentos, jo situācijās, kad izglītojamais neievēro šo prasību, izglītības iestāde ir tiesīga piemērot vispārēju kārtību, kā rīkojas, ja epizodiski vai sistemātiski izglītojamais pārkāpj iekšējos normatīvos dokumentus. Tajos iespējams paredzēt arī konkrētas sekas, kā arī vecāku iesaisti situācijas risināšanā.
7. Izstrādājot kārtību, sadarboties ar vecākiem un / vai izglītības iestādes padomi, izglītojamo pašpārvaldi, lai vienotos par visām pusēm pieņemamu rīcību, laicīgi izvērtētu riskus vai sniegtu atbildes uz neskaidrajiem jautājumiem.
8. Uzsākot kārtībā iekļauto noteikumu īstenošanu, veikt skaidrojošo darbu pedagogiskajam personālam, darbiniekiem, izglītojamajiem, vecākiem.
9. Nepieciešamības gadījumā veikt grozījumus izstrādātajā kārtībā, ja īstenošanas procesā konstatētas nepilnības.
10. Izglītības iestādes līmenī izvērtēt, vai nepieciešams noteikt mobilo tālrunu lietošanas aizliegumu citos klašu posmos (izglītības iestādēm normatīvais regulējums neaizliedz ierobežojumus attiecībā uz mobilo tālrunu lietošanu noteikt izglītojamiem arī citos klašu posmos).

IEVIEŠANA

Grozījumi Izglītības likumā attiecībā uz mobilo tālrunu lietošanas aizliegumu 1.-6. klasē stājās spēkā 2025. gada 31. maijā, bet 7.-9. klasē - 2026. gada 1. jūnijā. Likuma prasību īstenošana attiecībā uz 1.-6. klasi uzsākama no 2025. gada 1. septembra, bet attiecībā uz 7.-9. klasi - no 2026. gada 1. septembra.